

KULTURELL MÅNGFALD I SO-UNDERVISNINGEN

En studie om F-3 lärares förhållningssätt till kulturell mångfald som en del av innehållet i SO-undervisningen.

Cultural Diversity in Social studies subjects

A study on primary school teachers' attitudes towards cultural diversity as a part of Social studies subjects.

CASSANDRA ODUNCU OCH MIKAELA GABRIEL

Akademien för kultur, utbildning och kommunikation
Självständigt arbete 1 för grundlärare F-3, 15 hp.

Handledare: Max Jakobsson
Examinator: Karin Bergman Rimbe

Termin: 6

År: 2023

Akademien för utbildning,
Kultur och kommunikation

Självständigt arbete 1 15 hp
Kurskod: OAU 245
Termin: 6   År: 2023

SAMMANFATTNING

Cassandra Oduncu, Mikaela Gabriel

Kulturell mångfald i SO-undervisningen.

En studie om F-3 lärares förhållningssätt till kulturell mångfald som en del av innehållet i SO-undervisningen.

Cultural Diversity in Social studies subjects.

A study on primary school teachers' attitudes towards cultural diversity as a part of Social studies subjects.

Årtal: 2023

Antal sidor: 37

Syftet med föreliggande studie är att undersöka F-3 lärares förhållningssätt till kulturell mångfald som del av innehållet i SO-undervisningen. Den kvalitativa datainsamlingsmetoden i denna studie är semistrukturerade intervjuer. Vi har analyserat insamlad data med utgångspunkt i ett socialkonstruktivistiskt perspektiv. F-3 lärarna som intervjuats beskriver olika möjligheter och hinder som de upplever kan uppstå i undervisning. Slutsatsen som presenteras i studien är att lärarna ser positivt på kulturell mångfald som en del av innehållet i SO-undervisningen, och att de samtidigt anser att undervisning om kulturell mångfald kan ge upphov till utmaningar som behöver hanteras.

Nyckelord: Förskoleklass, lågstadiet, kulturell mångfald, Samhällsorienterande ämnen, lärare.

Innehållsförteckning	
1 Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställningar	3
2 Bakgrund	4
2.1 Läroplanen och SO-ämnenas kursplaner om kulturell mångfald	4
3 Tidigare forskning	6
3.1 Utmaningar i SO-undervisning med ett mångkulturellt innehåll	7
3.2 Exempel på hur kulturell mångfald kommer till uttryck i SO- undervisningen	8
4 Teoretiskt perspektiv	10
4.1 Socialkonstruktivism	10
5 Metod	12
5.1 Metodologi	12
5.2 Genomförande	13
5.2.1 Urval	13
5.2.2 Materialinsamling	14
5.2.3 Materialbearbetning och analysmetod	15
5.3 Forskningsetik	16
6 Resultat	18
6.1 Kulturell mångfald	18
6.2 Demokratiska medborgare	19
6.3 Utmaningar i SO-undervisningen om kulturell mångfald	20
6.4 Öppet diskussionsklimat i SO-undervisningen om kulturell mångfald	21
6.5 Resultatsammanfattning	23
7 Analys	25
7.1 Kulturell mångfald	25
7.2 Demokratiska medborgare	25
7.3 Utmaningar i SO-undervisningen om kulturell mångfald	26
7.4 Öppet diskussionsklimat i SO-undervisningen om kulturell mångfald	27
8 Diskussion	28
8.1 Resultatdiskussion	28
8.2 Metoddiskussion	30
8.3 Slutsats	30
8.3.1 Pålitlighet och trovärdighet	31
8.3.2 Sanningskriterier	31
8.3.3 Reflexivitet	32
8.4 Framtida forskningsfrågor	32
Referenslista	33
Bilaga 1-Intervjuguide	35
Bilaga 2-Informationsbrev	37

1 Inledning

Enligt Statistiska Centralbyrån (SCB, 2021) har Sverige sedan lång tid tillbaka varit ett immigrationsland. Invandringen har bidragit till att skapa en ökad kulturell och språklig mångfald både i samhället och i skolorna (Statistiska Centralbyrån, SCB, 2021). I läroplanen (Lgr22) beskrivs Sverige som en del av en globaliserad värld med ökad internationalisering och rörlighet mellan nationsgränserna.

Arneback och Jämte (2017) beskriver att kulturell mångfald utgör en central del i de värden som arbetet i skolan ska utgå ifrån. Det är dessutom en del i kunskapen om samhället och omvärlden som elever ska få i skolan. Att undervisa om kulturell mångfald kan vara en utmaning för lärare. Denna utmaning kan bland annat innefatta att behöva bemöta och hantera fördomar och stereotyper föreställningar om olika kulturer (Arneback och Jämte, 2017).

Lahdenperä (2018) påpekar att de ambitiösa mål som läroplanen lyfter om kulturell mångfald kan vara kontroversiella, med innebörden att personal kan uppleva utmaningar och svårigheter när det kommer till att undervisa om kulturell mångfald.

För att undervisningen i skolan ska bidra till elevernas förståelse för samhällets kulturella mångfald är det nödvändigt att lärare har kunskap om, och förmåga att, undervisa om kulturell mångfald (Arneback och Jämte, 2017). Detta gäller inte minst i SO-undervisningen där exempelvis kursplanen för ämnet Religionskunskap betonar vikten av att eleverna ska förstå olika tolkningar och praktiker inom religioner och livsåskådningar (Skolverket, 2022).

Tidigare forskning inom kulturell mångfald har belyst olika aspekter, exempelvis inom historieundervisningen och för lärare som undervisar i 7-9 och gymnasiet. Vi har dock inte funnit forskning som är inriktad mot att undersöka hur F-3 lärare förhåller sig till kulturell mångfald som en del av innehållet i SO- undervisningen. Utifrån denna kunskapslucka hoppas vi med denna studie bidra till en fördjupad kunskap kring detta område.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med föreliggande studie är att undersöka F-3 lärares förhållningssätt till kulturell mångfald som del av innehållet i SO-undervisningen.

För att uppnå syftet kommer vi i vår studie att söka svar på följande frågeställningar:

1. Hur uppfattar lärare kulturell mångfald som del av innehållet i SO-undervisningen?
2. Vilka möjligheter upplever lärare finns i SO-undervisning om kulturell mångfald?
3. Vilka svårigheter upplever lärare finns i SO-undervisning om kulturell mångfald?

2 Bakgrund

Detta kapitel kommer att ge en bakgrund om kulturell mångfald i läroplanen och SO-ämnenas kursplaner.

2.1 Läroplanen och SO-ämnenas kursplaner om kulturell mångfald

I läroplanens allmänna delar (Lgr22) lyfts det fram att skolans uppdrag inom utbildning och fostran handlar om att utveckla ett kulturarv som omfattar traditioner, värden, språk och kunskaper. Detta behöver föras vidare till eleverna på skolan från en generation till en annan. Skolans uppdrag är att förmedla och förankra grundläggande värden och bidra till att öka elevernas lärande för att de ska kunna leva och verka i samhället. Skolan ska lära eleverna om de bestämda kunskaper som är gemensamma och som krävs för att verka i samhället (Lgr22). Ännu ett ansvar som skolan har är att eleverna ska utveckla kunskaper om samhällets lagar, normer, mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar (Lgr22).

I SO-ämnenas kursplaner för F-3 lyfts bland annat att undervisningen ska ge eleverna en förståelse över hur människor med olika religiösa traditioner lever och uttrycker sin religion på skilda vis. Undervisningen ska även bidra till att eleverna utvecklar förståelse för hur människan och samhället påverkar varandra. Undervisningen ska dessutom ge eleverna en förståelse för hur olika kulturella sammanhang och levnadssätt genom historiens tid har påverkat vår tid idag (Lgr22). I kursplanerna anges att individen genom tiderna har försökt att förstå samt förklara sina levnadsvillkor och de sociala sammanhang som de har (Lgr22).

Utbildningen i skolan ska utgå ifrån de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna som finns i det svenska samhället. Däremot finns det utmaningar i att främja alla människors lika värde, vilka grundar sig i människors attityder och ideologier. Detta kan bland annat handla om rasism och åsikter om att människor bör behandlas olika beroende på ras, nationalitet, religion, hudfärg, kulturellt eller etniskt ursprung. En del av skolans ansvar är att se till att diskriminering och kränkande behandling inte förekommer varken mot individer eller grupper (Skolverket, 2019).

Utbildningen i skolan ska syfta till att motverka rasism och diskriminering och präglas av respekt för allas lika värde. Personalen på skolan ska arbeta utifrån demokratiska värderingar i bemötandet på beteende och ideologier som strider mot skolans värdegrund. Detta genom att använda fakta, aktiva åtgärder och främja öppna diskussioner. Skolan har en betydelsefull roll i att fostra eleverna till att de aktivt ska vilja delta i det demokratiska samhället. Det demokratiska uppdraget handlar om att få alla elever att respektera de grundläggande värden som finns i samhället och de mänskliga rättigheterna (Skolverket, 2019).

3 Tidigare forskning

Följande avsnitt kommer att presentera tidigare forskning rörande vårt studieområde. Forskningen presenteras i olika teman, som är relevanta i förhållande till studiens syfte och forskningsfrågor. Sökningen avgränsades till refereegranskade texter i databaserna DIVA, SwePub och Primo som har använts vid sökning efter tidigare forskning.

I sökningen i databasen SwePub användes sökorden "historieämne mångkulturella samhälle" vilket gav 2 träffar och "history education powerful knowledge" som gav 33 träffar. Av dessa var endast en studie som behandlar hur lärare undervisar i ämnet historia i ett mångkulturellt samhälle (I Lozics, 2010). Därutöver valdes även en artikel som behandlar hur människor i historieundervisningen kan använda ämneskunskap i historia för att lära mer om olika kulturer och främja förståelse mellan människor med olika bakgrunder (Nordgrens, 2017). I databasen Primo användes sökordet "mångkultur och historieundervisning" som gav 4 träffar. Från dessa valde vi en avhandling som handlar om hur historieundervisningen kan anpassas för att möta det mångkulturella klassrummet (Sandelin, 2020). I databasen DIVA användes sökorden "mångfald i religionskunskap" som gav 19 träffar. Av dessa valdes en avhandling som fokuserar på hur lärare förhåller sig till mångfald och sekularitet inom religionskunskapsundervisningen (Flenser, 2020).

Vi utförde även andra sökningar med sökord som mångkulturella klassrummet, mångkultur och undervisning, utmaningar och mångkultur, diversity in the classroom och multicultural classroom, mångkultur i geografiundervisningen, kulturell mångfald i geografiämnet, mångkultur och samhällskunskap, kulturell mångfald och samhällskunskap. Tyvärr genererade dessa sökningar inga relevanta resultat för vår studie.

3.1 Utmaningar i SO-undervisning med ett mångkulturellt innehåll

Sandelin (2020) har i sin licentiatuppsats undersökt hur historielärare i grundskolan diskuterar valet av innehåll i mångkulturella klasser. Syftet med studien är analysera lärares narrationer om innehållet i en historieundervisning där klassen är etniskt blandad. Avhandlingen grundar sig på en intervjustudie, där undersökningsobjektet utgörs av lärares samtal om sin egen undervisning. Intervjuerna utfördes såväl individuellt som i fokusgrupper (Sandelin, 2020).

Resultatet i Sandelins (2020) licentiatuppsats visar på att lärarna står i en svår situation då de behöver hitta en balans mellan ämnestradition, styrdokument och eleven. I intervjuerna framför lärare att undervisningen i stor utsträckning utgår från den traditionella västerländska berättelsen, nämligen "det dominerande narrativet" som det benämns i undersökningen. Vidare visar resultatet i Sandelins (2020) licentiatuppsats att undervisningen behöver anpassas beroende på klasskontexten, det vill säga baserat på elevernas kännetecken som exempelvis om de har en mångkulturell bakgrund. I dessa fall finns det skäl att fokusera på en minoritetsanpassning istället för den traditionella västerländska berättelsen. Resultatet i Sandelins (2020) licentiatuppsats visar att undervisningen genomgått förändringar. Det handlar till exempel om att lärarna diskuterar olika sätt att undervisa på utöver det traditionella kronologiska narrativet. Dessutom hanteras det traditionella narrativet från olika perspektiv, dock inom ramen för en majoritetsanpassning (Sandelin, 2020). Enligt Sandelin (2020) innebär en majoritetsanpassning att individer anpassar sina normer, värderingar och beteenden efter majoriteten för att undvika konflikt eller avvikelse. En sådan anpassning sker inom en grupp eller ett samhälle där majoriteten har inflytande och övertag över minoriteten (Sandelin, 2020). Mot bakgrund av detta drar Sandelin (2020) slutsatsen att historielärare befinner sig i en komplex situation, och att erfarna lärare emellertid har utvecklat strategier för att hantera denna situation.

Flenser (2020) har undersökt hur lärare hanterar de utmaningar som uppkommer i religionskunskapsundervisning i en samtid präglad av mångkultur och sekularism. Artikeln utgår från empirisk forskning i religionskunskapsundervisningen som grundar sig på observationer i olika gymnasieskolor. Syftet med Flensers (2020)

artikel är att diskutera kring relationen mellan sekularitet och mångfald i undervisningen av religion. I denna artikel undersöker Flenser (2020) även utmaningar med att undervisa i religionskunskapsundervisningen utan att basera den på en särskild trosinriktning (Flenser, 2020).

Artikeln fokuserar på lärares arbetssätt med mångfald och hur de förhåller sig till sekularitet i sin undervisning, och hur de anpassar undervisningen till elevernas bakgrund och behov. Vid observationerna beskriver Flenser (2020) att det framkom att lärare och elever samtalade om religion. I dessa samtal associerades det svenska samhället som sekulärt och religiositet som motsatsen, då sekularitet förknippades till modern, rationell och individualistisk position. Genom att de samtalade om religion på det viset framställdes troende personer som "de andra". Enligt Flenser (2020) har den genomförda empiriska forskningen framställt på vilket sätt samtalet om religion har ägt rum i svensk religionskunskapsundervisning. Resultatet har visat att individer i skolan som tillhör en religion upplever sig tillhöra en religiös minoritet i relation till en sekulär majoritet (Flenser, 2020).

3.2 Exempel på hur kulturell mångfald kommer till uttryck i SO- undervisningen

I Lozics (2010) studie framkommer det hur lärare undervisar i ämnet historia i ett mångkulturellt samhälle. Det framkommer att vissa lärare inte anpassar historieämnet i undervisningen till det mångkulturella samhället. Istället begränsar de undervisningen till att främst fokusera på Europas historia. Det framkommer att lärare och elever ser detta som ett bristande tillvägagångssätt eftersom det inte inkluderar andra delar av världens historia. De anser att tillvägagångssättet är en utmaning för förändring, som innebär att historieundervisning även behöver fokusera på historia utifrån ett bredare perspektiv, hos exempelvis minoritetsgrupper. Lozic (2010) beskriver att lärare bör inkludera elevernas olika perspektiv och erfarenheter i historieundervisningen för att det bidrar till en mer inkluderande undervisningsmiljö. Studien visar även att historieundervisningen kan skapa förutsättningar för eleverna att fördjupa sig i sin egen eller sina föräldrars historia och deras hemländer. Av den anledningen har historieämnet en betydelsefull påverkan på elevernas identitetsformning och deras uppfattning om sin egen position i samhället, särskilt inom ramen för ett mångkulturellt sammanhang (Lozics, 2010).

Nordgren (2017) har undersökt hur människor, särskilt i historieundervisningen, kan använda ämneskunskap i historia för att lära mer om olika kulturer och främja förståelse mellan människor med olika bakgrunder. I Nordgrens (2017) artikel framkommer begreppet "kraftfull kunskap" (*eng: powerful knowledge*), som betyder viktig och användbar kunskap som hjälper människan att förstå och förändra världen. Denna kunskap är viktig för att minska kunskapsklyftor, främlingsfientlighet och rasism. Dessutom ger den även eleverna verktyg för att kunna förstå och påverka samhället på ett positivt sätt.

I Nordgrens (2017) artikel poängteras även vikten av att relatera ämneskunskap till det mångkulturella samhällets behov och de övergripande målen för utbildning. På så sätt förstås att ämneskunskap bör kopplas till förståelsen av den mångkulturella samtiden. Detta innebär att ämnesinnehållet behöver relateras till globalisering och mångfald och till elevernas subjektiva erfarenheter. Nordgren (2017) beskriver även att kunskapens betydelse blir allt viktigare när exempelvis kulturella möten blir centrala sammanhang i den mångkulturella samtiden. Därigenom får den kraftfulla kunskapen sin betydelse och valet av ämnesinnehåll blir en väsentlig del för elevernas identitetsutveckling. Genom denna koppling mellan ämneskunskap, kraftfull kunskap och det mångkulturella samhället kan vikten av kulturell mångfald som en del av innehållet i SO-undervisningen illustreras, inte minst som ett led i att uppnå målen med utbildning såsom föreskrivna i bland annat Läroplanen (Lgr22).

4 Teoretiskt perspektiv

Detta kapitel kommer att redogöra för studiens teoretiska utgångspunkt. Det teoretiska perspektivet som ligger till grund för analys och tolkning är socialkonstruktivistisk teori.

4.1 Socialkonstruktivism

Socialkonstruktivistisk teori understryker hur kunskap och verklighet konstrueras i sociala sammanhang. I den socialkonstruktivistiska teorin framhålls att kunskap och verklighet är något som inte existerar oberoende av människors observation och tolkning. Kunskap och verklighet skapas genom sociala aktiviteter där människor interagerar, kommunicerar med varandra och därigenom skapar en uppfattning kring omvärlden (Wenneberg, 2011).

Utifrån socialkonstruktivistisk teori byggs all kunskap upp genom mänsklig interaktion. Därför går det att uttrycka att verkligheten i alla lägen är kontextuell, då konstruerandet av denna verklighet är en social process som måste ske i samspel med andra (Wenneberg, 2011). En utgångspunkt inom socialkonstruktivismen är att människan uppfattar och tolkar verkligheten utifrån eget perspektiv och erfarenheter, som i sin tur är formade av kulturella, sociala och historiska förhållanden. Av den anledningen betonas vikten av förståelsen och hänsynstagandet av dessa förhållanden i syfte att förstå hur kunskap och verklighet formas för att sedan tolkas (Wenneberg, 2011).

Ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv är språk och kommunikation centrala delar i sociala interaktioner. Sociala interaktioner är viktiga för att skapa och dela med sig av kunskap och tolkningar av verkligheten. Språket är en viktig del i förmågan att kunna beskriva och kommunicera människans egna perspektiv på verkligheten och tolkningar (Wenneberg, 2011).

Enligt Wenneberg (2011) innebär socialkonstruktivism att individen ska undvika att uppfatta kunskap som fast och beständig, utan att istället uppfatta kunskap och vetande som socialt konstruerade. Wenneberg (2011) skriver att när människan utvecklas till en tänkande varelse grundar det sig på att människan har lärt sig ett språk som strukturerar verkligheten. Han framhåller att socialkonstruktivismen ger en förklaring på hur den sociala kontexten påverkar människans kunskap.

Wenneberg (2011) framhåller att en väsentlig del i socialkonstruktivismen är att det inte finns någon absolut sanning eller objektiv kunskap, utan att all kunskap, verklighet och tolkning skapas inom sociala sammanhang och är ett underlag för diskussion. På grund av detta understryks betydelsen av dialog och samarbete i syfte att kunna utveckla gemensamma kunskaper och uppfattningar (Wenneberg, 2011).

Sammanfattningsvis framgår det av socialkonstruktivismen att kunskap och verklighet bildas i ett socialt sammanhang mellan människor, samt hur perspektiv och erfarenheter kan resultera i tolkningar av en verklighet. Språk och kommunikation är de huvudsakliga faktorerna för skapandet av kunskap. Det finns därmed ingen absolut sanning av kunskap, utan all kunskap är beroende av kulturella, sociala och historiska förhållanden (Wenneberg, 2011).

Wenneberg (2011) framför att socialkonstruktivism belyser att inkludering och delaktighet ska främjas. Då teorin belyser detta kan det ge lärare möjlighet att skapa en lärmiljö som framhäver mångfald och inkludering. Dessutom belyser teorin att all sanning eller förklaring till fenomenet är beroende av sociala och kulturella faktorer (Wenneberg, 2011). Eftersom kunskap formas av sociala och kulturella faktorer kan det ske svårigheter för lärare att hantera fördomar och utmaningar som kan uppstå i SO-undervisningen. Socialkonstruktivismens teori är lämplig för att besvara studiens forskningsfrågor. Detta då den belyser att verkligheten bildas och formas genom sociala och främst kulturella sammanhang, och att betydelsen av interaktion mellan människor med olika kulturella, etniska bakgrunder och att kunskap formas genom sociala interaktioner. Detta stämmer väl överens med arbetets syfte, som är att undersöka F-3 lärares förhållningssätt till kulturell mångfald som del av innehållet i SO-undervisningen.

5 Metod

I detta avsnitt presenteras metodval och tillvägagångssätt för undersökningen i följande rubriker *Metodologi*, *Genomförande* och *Forskningsetik*.

5.1 Metodologi

I denna studie har vi valt att använda personliga intervjuer med lärare verksamma inom F-3 skolverksamheten. Denna kvalitativa datainsamlingsmetod kommer att användas för att samla in data från respondenterna. Enligt Denscombe (2018) ger intervjuer möjlighet att samla in djupgående information och insikter från respondenterna. Utifrån den valda kvalitativa datainsamlingsmetoden kommer data om lärares erfarenheter av undervisning om kulturell mångfald att samlas in.

Intervjuer kan genomföras på olika sätt, exempelvis kan de vara strukturerade, semistrukturerade eller ostrukturerade. Strukturerade intervjuer utgår från att forskaren har en bestämd struktur och kontroll över frågeställningar inom intervjun. Det strukturerade intervju sättet utgör en begränsning i respondenternas svar då strukturen utformas som ett frågeformulär (Denscombe, 2018). Semistrukturerade intervjuer innebär att intervjun har en relativt ostrukturerad form men det finns ett bestämt ämne och tema där respondenterna har möjlighet att avvika från det huvudsakliga ämnet och ta andra riktningar. På så sätt kan respondenten besvara frågor inom intervjun i den ordning de önskar. Denscombe (2018) menar även att semistrukturerade intervjuer är flexibla gällande utsträckningen och ordningen. Ostrukturerade intervjuer är en intervjuform som grundar sig på att intervjuaren introducerar ämnet till respondenten som sedan kan välja vilken information inom ämnet de anser vara relevant att ta upp i intervjun. Denscombe (2018) menar att respondenten får möjlighet att vidga sina idéer och tankar i en sådan intervjuform men samtidigt begränsas intervjun då respondenten väljer vilken information som känns relevant för ämnet.

Den valda intervjuformen till denna studie var semistrukturerade intervjuer. Denna intervjuform valdes på grund av vårt syfte att samla in respondenternas upplevelser och erfarenheter. Ett ytterligare argument för val av semistrukturerade intervjuer är att det finns en relativ struktur där intervjun kan ta andra riktningar, exempelvis där intervjuformen ger respondenten möjlighet att reflektera och motivera sina svar.

Vi valde att inte använda strukturerade och ostrukturerade intervjuer eftersom vi fann att dessa inte skulle ge tillfredsställande resultat för att besvara studiens forskningsfrågor. Strukturerade intervjuer har en bestämd frågeställning som begränsar respondentens förmåga att utveckla sina antagande, synpunkter och åsikter. Vi ansåg att ostrukturerade intervjuer inte var tillräckligt passande eftersom de inte skulle säkerställa att respondenten svarade på de frågor som vi behövde svar på, utan istället tillåta dem att välja ämnen som de ansåg vara relevanta.

Det finns nackdelar med att använda intervjuformer som handlar om att tillförligheten minskar eftersom informationen som samlas in är beroende av kontexten och deltagaren (Denscombe 2018). Dessa nackdelar behöver vi vara medvetna om och beakta vid analysen och utvärderingen av intervjuerna. Ytterligare en nackdel med intervjuer är att validiteten i informationen påverkas eftersom den data som samlas in utgår från vad respondenterna beskriver de gör och tänker, vilket inte alltid stämmer överens med verkligheten. Däremot kan observationer vara ett fördelaktigare tillvägagångssätt för att uppnå en god validitet, eftersom en observation grundar sig på att observera händelser i olika situationer där en objektiv förståelse bildas om hur en individ handlar i praktiken. Trots dessa potentiella fördelar har vi valt att inte inkludera observationer i vår studie. Detta val grundar sig på att observationer kräver mer tid jämfört med andra datainsamlingsmetoder som intervjuer.

5.2 Genomförande

I detta avsnitt redogörs för urval av respondenter, hur studien genomfördes och insamling av material. Detta kommer att presenteras i rubrikerna *Urval*, *Materialinsamling* och *Materialbearbetning*.

5.2.1 Urval

Urvalsprocessen i denna studie grundades på en kombination av två urvalsstrategier: bekvämlighetsurval och icke-sannolikhetsurval. Bekvämlighetsurval innebär att individer valdes subjektivt baserat på deras tillgänglighet. I detta fall valdes individer som var lätta att nå och kontakta för att delta i studien. I icke-sannolikhetsurval valdes individer medvetet baserat på deras specifika kriterier. I detta fall valdes lärare som undervisade i F-3 och hade SO-ämnena som sitt kompetensområde. Enligt

Denscombe (2018) innebär bekvämlighetsurval att intervjuare vänder sig till skolor som de redan har en tidigare bekantskap med. Denscombe (2018) skriver att icke-sannolikhetsurval innebär att människor medvetet väljs ut baserat på deras erfarenheter och expertis.

I vår undersökning intervjuades sex lärare som är fördelade på fyra olika skolor. Tre av dessa skolor är F-3 skolor, medan den fjärde skolan är en F-9 skola. Alla de utvalda lärarna har behörighet att undervisa i SO-ämnena, och valdes ut med avsikt att bidra med kunskap och erfarenhet för att uppfylla studiens syfte och forskningsfrågor. Dessa är alla större skolor som är belägna i mellan-Sverige. De intervjuade lärarna har olika antal verksamma år i yrket, med erfarenhet som sträcker sig från 3-16 år. De intervjuade lärarna i undersökningen kommer i resultatpresentationen att kallas för lärare 1, lärare 2, lärare 3, lärare 4, lärare 5 och lärare 6.

De sex lärare som deltog i studien kontaktades genom personlig kännedom. Enligt Denscombe (2018) har personlig kännedom vissa fördelar, såsom att intervjun blir lättsam, vilket kan leda till att respondenterna känner sig mer bekväma och pratar fritt. Personlig kännedom vid intervjuer kan även leda till nackdelar genom att respondenten avviker från det huvudsakliga syftet som kan bidra till att mindre relevant information insamlas (Denscombe, 2018).

5.2.2 Materialinsamling

Respondenterna tilldelades ett digitalt informationsbrev via mejl där studiens syfte framgick (se bilaga 2). Intervjuerna genomfördes på två olika sätt. Vi genomförde två enskilda intervjuer med lärare 1 och 6 som arbetar på två olika skolor. Dessutom genomförde vi en parintervju med lärare 2 och 3, som arbetar på samma skola, och med lärare 4 och 5 som också arbetar tillsammans på en annan skola. Intervjuerna pågick i ungefär 30–40 minuter. Vid pågående intervjuer visades lyhördhet till respondenterna, vilket Tivenius (2015) menar är viktigt vid genomförandet av en intervju. Intervjuerna genomfördes via Teams, och dokumenterades genom ljudinspelning och anteckningar, för att senare transkriberas.

5.2.3 Materialbearbetning och analysmetod

För att bearbeta och analysera det insamlade materialet användes en tematisk analys. Genom denna analysmetod analyserades och gjordes kodningar som sorterade olika teman utifrån det insamlade datamaterialet. Teman skapades med utgångspunkt i studiens syfte, frågeställning och det valda teoretiska perspektivet. Bryman (2011) menar att denna metod handlar om att talad eller skriven kommunikation stegvis analyseras, där fokuset hamnar på att finna likheter och olikheter i datamaterialet. Vid sortering av de teman vi fick kom vi fram till 210 slumpmässiga utsagor som tilldelades nyckelord för att lyfta fram det centrala i varje utsaga, där det teoretiska perspektivet användes som stöd i processen av nyckelord. Värdering av nyckelord utfördes och kategorier bildades. De relevanta kategorierna för studiens forskningsfrågor var *Kulturell mångfald*, *Demokratiska medborgare*, *Utmaningar i SO-undervisningen om kulturell mångfald* och *Öppet diskussionsklimat i SO-undervisningen om kulturell mångfald*. Teorin socialkonstruktivism påverkar analysen i denna studie där kunskap och verklighet bildas och formas genom sociala och kulturella sammanhang. Denna teori betonar att all sanning eller förklaring till fenomen är beroende av sociala och kulturella faktorer.

Tabell 1: En beskrivning av hur kategorierna *Kulturell mångfald*, *Demokratiska medborgare*, *Utmaningar i SO-undervisningen om kulturell mångfald* och *Öppet diskussionsklimat i SO-undervisningen om kulturell mångfald* framkom.

Utsaga	Citat av lärare	Nyckelord	Kategori
173	<i>"Jag kan tycka att det är viktigare än någonsin. Jag ser ju också en del som den demokratiska grundsyn som man har i skolorna fostran till demokratiska medborgare att förstå att alla inte tänker lika, men att det är viktigt att respektera alla"</i> (Lärare 4).	(4) Nyckelord: Lärare i F-3 säger att kulturell mångfald är viktigt för att eleverna ska utvecklas till demokratiska medborgare.	Demokratiska medborgare

103	<i>“Ja det är ju att det blir en förståelse och en öppenhet för andra seder, traditioner och religioner och att man inte blir så låst i sitt eget”</i> (lärare 5).	(3) Nyckelord: Lärare i F-3 framför att kulturell mångfald är positivt och skapar möjligheter för elevernas lärande och utveckling.	Kulturell mångfald
197	<i>“Det som kan vara svårt är att alla inte alltid är jättepositiva till kulturell mångfald”</i> (lärare 6).	(2) Nyckelord: Lärare i F-3 säger att det kan vara en utmaning att undervisa om kulturell mångfald eftersom eleverna inte alltid har en positiv inställning till det.	Utmaningar i SO-undervisningen om kulturell mångfald
91	<i>“Ja, det är på väldigt många olika sätt. Ett exempel är genom elevernas förkunskaper. Bara genom att ta in dom i min undervisning, så får jag ju olika perspektiv och olika erfarenheter i det vi pratar om”</i> (lärare 1).	(1) Nyckelord: Lärare i F-3 framför att elevernas tidigare kunskaper är betydelsefulla i undervisning om kulturell mångfald.	Öppet diskussionsklimat i SO-undervisningen om kulturell mångfald

5.3 Forskningsetik

Studien utgår från fyra forskningsetiska principer som bör efterföljas i forskning för att kunna representera ett etiskt förhållningssätt. De forskningsetiska principerna är enligt Vetenskapsrådet (2017) informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Informationskravet handlar om att intervjuaren har en skyldighet att informera deltagarna om vilka villkor som gäller, exempelvis att deras svar kommer att ligga till grund för studiens resultat, analys och slutsats. Deltagarna fick ett mejl där information om villkor och studiens syfte framgick.

Samtyckeskravet innebär att deltagaren själv bestämmer över sitt medverkande i undersökningen. Ett samtycke av deltagaren ska införskaffas av forskaren (Vetenskapsrådet, 2017). Samtyckeskravet uppfylldes genom att deltagaren fick ett digitalt informationsbrev per mejl med en beskrivning av hur deltagaren involveras i studien, vem som har tillgång till det insamlade materialet, hur dokumentation hanteras och att studien är baserad på samtycke. I samtyckeskravet framgår det att deltagarna har rätten att återkalla sitt deltagande.

Konfidentialitetskravet säkerställer att deltagarnas personuppgifter är sekretessbelagda (Vetenskapsrådet, 2017). Deltagarna fick ett mejl med information om hur deras personuppgifter hanteras vid studien. All datainsamling kommer att användas för utbildningssyfte och all presentation utgår från anonymisering vid materialinsamling.

Nyttjandekravet innebär att all data som samlas in vid materialinsamlingen ska endast användas i syfte för forskning (Vetenskapsrådet, 2017). Deltagarna fick ett mejl där det framgick att insamlad data endast ska användas till forskningsarbetet.

6 Resultat

I detta avsnitt kommer det att redogöras för det empiriska resultatet, som kommer att presenteras i fyra underrubriker. Följande kategorier är: *Kulturell mångfald*, *Demokratiska medborgare*, *Utmaningar i SO-undervisningen om kulturell mångfald* och *Öppet diskussionsklimat i SO-undervisningen om kulturell mångfald*.

Resultaten från det empiriska materialet utgår från urvalet och sammanställs under rubriken *Resultatsammanfattning*.

6.1 Kulturell mångfald

Lärarna menar att eleverna utvecklar kunskaper om olika kulturer, värderingar och normer som är betydelsefulla för den kulturella mångfalden. Genom undervisning utvecklar eleverna en förståelse för det mångkulturella samhället och accepterar individer från olika kulturer. Lärare 5 framför

Ja och vi försöker också lyfta den mångfald vi har för att visa på att det finns olikheter och likheter och jobba med det eftersom det är för många lite främmande. Ja det är ju att det blir en förståelse och en öppenhet för andra seder, traditioner och religioner och att man inte blir så låst i sitt egna (lärare 5).

Lärare 5 framför att de i sin undervisning arbetar med att uppmärksamma att det finns likheter och olikheter mellan människor, eftersom mångfald är främmande för en del elever. Lärare 5 betonar även att kulturell mångfald bidrar till att eleverna får ett bredare synsätt och inte utesluter andra kulturer. Ytterligare betonar lärare 1

Eftersom vi lever i ett mångkulturellt samhälle så är det extra viktigt att också att undervisa eleverna till att de också har en öppenhet och förståelse för vårt mångkulturella samhälle. Genom att lära dem att förstå andras perspektiv så kan det leda till att de också kan leda till gruppssammanhang och hitta strategier för att förstå andra på ett bättre sätt. Det kan också leda till att de får ytterligare kunskap för olika kulturarv och perspektiv (lärare 1).

Lärare 1 menar att elever behöver utveckla en förståelse och acceptans för de skilda kulturer, normer, och seder. Detta resulterar till att eleverna bildar en förståelse för andra perspektiv och för det mångkulturella samhället. På så sätt kan det leda till att eleverna söker sig till andra gruppssammanhang och utvecklar förståelse för sina medmänniskor och deras kulturarv och synsätt. Lärare 3 framför

Alltså, som jag redan sagt, det är ju en sån skola där det finns många olika kulturer och här jobbar vi dagligen med värdegrundsövningar där vi betonar hur viktigt det är att respektera och acceptera olika kulturer och religioner.

Lärare 3 påpekar att skolan är mångkulturell, därför blir det dagliga arbetet med värdegrundsövningar viktigt. Detta arbete enligt lärare 3 kan bidra till engagemang hos eleverna, där acceptans främjas och respekten för olika kulturer samt religioner. Lärare 4 fortsätter med att förklara:

De flesta barn blir ganska förvånade när man berättar att alla firar inte jul. Det betyder inte stackars dom, utan att man har olika högtider och även om man firar så kan man göra det på olika sätt. Att visa barnen att den svenska normen är det som inte gäller över hela världen (lärare 4).

Lärare 4 förklarar att diskussioner med elever om olika kulturer kan bidra till att de utvecklar en förståelse för de olikheter som människor runt om i världen har. Vidare, anför Lärare 4 att eleverna blir förvånade när denne berättar att alla människor exempelvis inte firar jul. Därför är det betydelsefullt att diskutera olika högtider med eleverna och förklara att den svenska, kristna normen inte representerar världens alla länder, kulturer eller religioner.

6.2 Demokratiska medborgare

Lärarna i intervjun diskuterar vikten av att elever utvecklar kunskaper för individers olikheter samt förstår vikten av dess betydelse för att uppnå den demokratiska medborgarfostran. Den demokratiska grundsynen som skolan följer ger eleverna förståelse för individens olikheter samtidigt som det främjar deras förståelse av att respektera alla människor. Lärarna uttryckte även att de har ett gemensamt ansvar att förmedla de regler, normer och värden som den demokratiska medborgaren har att förhålla sig till i det svenska samhället.

Vi behöver fostra eleverna till att de ska bli medborgare som accepterar alla olika erfarenheter, perspektiv och tankar. Så därför är det någonting som jag försöker jobba väldigt mycket med (Lärare 1).

Ovan understryker lärare 1 vikten av att fostra eleverna till demokratiska samhällsmedborgare där de ska acceptera människor från olika kulturer och deras erfarenheter. Lärare 6 betonar också detta:

Att vi på skolan har ett ansvar att både kunskapsmässigt men också sociala ansvar att liksom uppfostra goda samhällsmedborgare (Lärare 6).

Lärare 6 beskriver att det är viktigt att delta i olika sociala sammanhang med människor från olika kulturer där elever utvecklar kunskap om alla människors lika värde och att alla ska respekteras oavsett tro, kultur och etnicitet. Lärare 4 framför

Jag kan tycka att det är viktigare än någonsin. Jag ser ju också en del som den demokratiska grundsyn som man har i skolorna fostran till demokratiska medborgare att förstå att alla inte tänker lika, men att det är viktigt att respektera alla (Lärare 4).

Lärare 4 förklarar att undervisning om frågor som rör kulturell mångfald är av stor betydelse, då det är en integrerad del av den demokratiska grundsynen som syftar till att fostra eleverna till demokratiska medborgare. Lärare 4 betonar också detta:

Att lyfta lite problematik som när vi diskuterade påskkravallerna med en elev som tyckte att man hade rätt att kasta stenar på polisen. Bor man i en stad där det är ett demokratiskt samhälle behöver man också acceptera de reglerna som finns här (Lärare 4).

Lärare 4 framför även att det är viktigt att betona för elever att de har rätt till sin åsikt men att det även är viktigt att de lär sig att se på händelser från olika perspektiv som att förklara polisens roll i påskkravallerna.

Av det som hittills presenterats framgår att lärare beskriver kulturell mångfald som en fundamental aspekt av demokratiundervisning och fostran till demokratiska medborgare. Genom att främja elevernas kunskap och acceptans av olika kulturer, perspektiv och tankar menar lärarna att eleverna fostras till goda, demokratiska samhällsmedborgare. Lärarna ger uttryck för att kulturell mångfald inte kan ses isolerat från demokrati, utan kulturell mångfald och demokrati är nära sammankopplade.

6.3 Utmaningar i SO-undervisningen om kulturell mångfald

Fyra av de intervjuade lärarna betonar att svårigheter kan uppstå i SO-undervisningen när elever har en negativ attityd till kulturell mångfald och de demokratiska principerna som det svenska samhället vilar på. Detta eftersom eleverna sedan tidigare har bestämt sig att undervisningen om värden och normer som finns i samhället inte är lika dess egna. Detta är en utmaning som lärarna anger att de möter i sin undervisning. Lärare 1 framför

Det som kan vara svårt är att alla inte alltid är jättepositiva till kulturell mångfald. Och det finns elever som jag upplever ändå tar med sig andra värderingar hemifrån, som ibland kan vara svåra att ändra på (Lärare 1).

Lärare 1 understryker att elevernas inställning till undervisning gällande kulturell mångfald grundar sig på tidigare erfarenheter och värderingar. Lärare 1 förklarar att det är en utmaning att handskas med elever som har andra värderingar hemifrån än de som undervisningen förmedlar. Lärare 6 fortsätter med att förklara

Ja, det blir ju om vi återvänder med religionen så blir det ju att vi har haft de elever som liksom suckar eller lägger kommentarer och då har jag ju försökt säga till dem och prata med dem (Lärare 6).

Värderingar som elever tar med sig hemifrån kan komma till uttryck under religionsundervisningen genom negativa kommentarer. Lärare 6 förtydligar att det är en utmaning i SO-undervisningen. Lärare 4 betonar också att

Det hade varit mer naturligt att få in det i undervisningen om det fanns fler elever från olika kulturer men vi försöker ändå tänka på det. När jag hade min förra klass var det enklare att få in det eftersom jag hade tre elever med samma kultur (lärare 4).

Lärare 4 menar att en utmaning i undervisningen kan handla om att skolan inte avspeglar det svenska samhället som är mångkulturellt, eftersom majoriteten av eleverna har svenskfödda vårdnadshavare. Lärare beskriver att det finns svårigheter att inkludera mångkultur i undervisningen till följd av att klassrummen inte alltid präglas av en bred kulturell mångfald. Lärare 4 betonar även att

Det blir en utmaning att lyfta olika sorters normer och visa barnen att den svenska normen inte är det som gäller över hela världen. Till exempel hade jag diskussion härom veckan med en elev som är från Polen som berättade att han går i en kyrkskola och då tyckte de andra att det var märkligt, men försökte förklara för dem att det är egentligen vi i Sverige som särskiljer oss att i de flesta länder så är religionen mycket större (lärare 4).

Lärare 4 framför att det är en utmaning att förklara och tydliggöra olika normer för eleverna och även visa att den svenska normen inte är den "normala" som alla följer utan att det finns andra normer som individer följer inom och utanför Sverige.

6.4 Öppet diskussionsklimat i SO-undervisningen om kulturell mångfald

I intervjuerna betonas att eleverna ska få möjlighet att uttrycka sina förkunskaper och personliga erfarenheter i SO-undervisningen i syfte att kunna jämföra olika kulturer. Genom dessa jämförelser skapas en bredare förståelse för den kulturella mångfalden och ett större djup i SO-undervisningen. Flera lärare förklarar att detta möjliggörs särskilt när elevsammansättningen representerar olika kulturer och religioner. Därigenom anger lärare att en möjlighet med kulturell mångfald i SO-undervisningen är att elever kan få djupare insikter och kunskaper om andra kulturer än sina egna, inte minst genom elevernas delaktighet i dessa diskussioner. Detta konstateras av bland annat Lärare 6 som beskriver att

Det som är bra att om eleven är öppna med om man tar religion, religionsarbetet så är det ju väldigt bra att de kan dela med sig av sina erfarenheter och kunskaper inom sin religion och då blir ju mångfald liksom väldigt brett (lärare 6).

Lärare 6 menar att en undervisningsmiljö som är inkluderade, där eleverna får dela med sig av sina erfarenheter och kunskaper, kan bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om den kulturella mångfalden. Lärare 2 fortsätter med att förklara

Till exempel om jag har religionsundervisning och det är olika religioner i klassrummet kan vi ju bara säga men nu pratar vi om kristendomen, då kan vi prata och jag har några elever som är kristna också berätta lite från egna kulturer. Vi kan jämföra sedan med muslimer om de som tillhör islam (lärare 2).

Lärare 2 menar att det är givande att ha en undervisningsmiljö som är inkluderande och tillåter diskussioner i undervisningen, där eleverna tillsammans med läraren kan jämföra olika religioner för att finna likheter och olikheter. Lärare 1 förklarar

När det gäller religionsundervisning har vi väldigt många olika kulturer och religioner i min klass, vilket också blir ganska lätt att lyfta upp i undervisningen gällande deras egna erfarenheter som skapar ett större djup i undervisningen (lärare 1).

En möjlighet som Lärare 1 ser med kulturell mångfald är att undervisningen kan få ett större djup om elevsammansättningen består av elever med olika kulturer och religioner. Lärare 1 förklarar att det blir mer naturligt att lyfta upp dessa i undervisningen och därigenom inkludera elevernas egna erfarenheter om deras

kulturer och religioner. Ett exempel som Lärare 1 nämner är elevernas förkunskaper och framför

Bara genom att ta in dem i min undervisning, så får jag ju olika perspektiv och olika erfarenheter i det vi pratar om. Ett annat exempel är bara när vi diskuterar olika världshändelser och så vidare. Då får man också in mångfalden med tanke på att vi är i en klass med väldigt många olika kulturer och erfarenheter och det gör också att de har väldigt många olika områden som de kanske är lite extra duktiga på (Lärare 1).

Lärare 1 förklarar att elevernas förkunskaper och personliga erfarenheter ger olika perspektiv på det ämnet som diskuteras. Detsamma gäller vid diskussioner om olika världshändelser och dylikt enligt Lärare 1. På så sätt förklarar läraren att den kulturella mångfalden tas hänsyn till och skapar ytterligare djup i undervisningen, inte minst genom att eleverna själva får vara delaktiga i diskussionerna, där de får utrymme att förmedla deras egna förkunskaper och perspektiv.

6.5 Resultatsammanfattning

I detta avsnitt presenteras en sammanställning av undersökningens resultat. Resultaten visar att de intervjuade lärarna beskriver att de utgår från en demokratisk grundsyn i sin undervisning. De förklarar att denna demokratiska grundsyn återspeglas i deras dagliga arbete genom att de fostrar eleverna till demokratiska samhällsmedborgare. Lärarna uttrycker att deras roll är att utveckla elevernas förståelse för alla människors lika värde, och att det är av stor vikt att eleverna respekterar alla människor oavsett tro, etnicitet och kultur. Sammanfattningsvis säger lärarna att de har ett ansvar att förmedla de regler, normer och värden som är grundläggande i det svenska samhället och som förväntas av den demokratiska medborgaren.

Lärarna poängterar vikten av kulturell mångfald genom att förklara för eleverna att de lever i ett mångkulturellt samhälle. De beskriver att kulturell mångfald i samhället ger skolan och dess lärare en möjlighet till undervisning om kulturell mångfald, där eleverna får förståelse och acceptans för människors olikheter, vilket är förutsättning för ett fungerande samhälle. Lärarna uttrycker att genom diskussioner om kulturell mångfald får elever en förståelse för människors olikheter runt om i världen.

De intervjuade lärarna beskriver att de stöter på olika utmaningar i det dagliga arbetet med kulturell mångfald. Utmaningarna innefattar bland annat nedlåtande

kommentarer eller suckande under diskussioner om andra kulturer. Lärarna säger att dessa reaktioner kan relateras till elevens tidigare erfarenheter och värderingar, vilket ofta härstammar från deras hemmiljö. En annan utmaning som lärarna betonar är situationer där undervisningen i ett klassrum inte återspeglar en omfattande kulturell mångfald. En av lärarna beskriver att denna utmaning kan handla om att det blir svårt att undervisa om kulturell mångfald när majoriteten av elevernas vårdnadshavare är etniskt svenskar. Läraren framför att i en sådan undervisningsmiljö blir det svårt att relatera till undervisning om kulturell mångfald, eftersom inte alla klassrum präglas av en bred kulturell mångfald.

Lärarna beskriver att det är viktigt att eleverna uttrycker sina förkunskaper och personliga erfarenheter. Detta för att läraren ska ge förutsättningar för skapandet av en undervisningsmiljö som är öppen och där eleverna inkluderas och kan inleda diskussioner kring ämnet kulturell mångfald. Sammanfattningsvis framför lärarna att eleverna genom att diskutera de likheter och olikheter som kan uppstå inom kulturer skapar sig en förståelse och öppenhet kring kulturell mångfald.

7 Analys

I detta avsnitt kommer resultatet att analyseras efter kategori och tolkas utifrån den socialkonstruktivistiska teorin. Följande kategorier är: *Kulturell mångfald*, *Demokratiska medborgare*, *Utmaningar i SO-undervisningen om kulturell mångfald* och *Öppet diskussionsklimat i SO-undervisningen om kulturell mångfald*.

7.1 Kulturell mångfald

Det socialkonstruktivistiska perspektivet enligt Wenneberg (2011) hjälper oss att förstå hur lärarnas arbete med hjälp av sociala interaktioner skapar kunskap och verklighet hos eleverna. De intervjuade lärarna beskriver att de strävar efter att forma elevernas förståelse för kulturell mångfald genom sociala sammanhang och dialoger, där eleverna aktivt utbyter kunskaper med varandra. Lärarnas arbetssätt möjliggör för eleverna att dela med sig av sina kunskaper om kulturell mångfald. Detta bidrar till att eleverna får en fördjupad förståelse för omvärlden och de olika kulturer som finns i samhället. En möjlig tolkning av detta är att lärarnas sätt att undervisa bidrar till att eleverna ges möjlighet att ta del av olika kulturer genom att bli inkluderade och delaktiga i undervisningen. Genom att lärarna aktivt involverar elevers kunskaper och erfarenheter om kulturell mångfald i undervisningen skapas en miljö där läraren uppmuntrar acceptans och respekt för olika kulturella skillnader, vilket speglar Wennebergs (2011) resonemang om vikten av inkludering och delaktighet i undervisningen.

7.2 Demokratiska medborgare

De intervjuade lärarna framför att de integrerar en demokratisk grundsyn i deras undervisning, genom att vägleda eleverna till att utvecklas till demokratisk samhällsmedborgare. Detta sker genom att lärarna beskriver att de strävar efter att utveckla kunskaper hos eleverna om människans lika värde oavsett tro, etnicitet och kultur samt att förmedla regler, normer och värderingar som finns i det mångkulturella, svenska samhället. En möjlig tolkning är att lärarnas arbete syftar till att öka elevernas kunskap om medborgerligt deltagande och deras aktiva roll i skapandet av det demokratiska samhället. De intervjuade lärarnas arbete med en demokratisk grundsyn i undervisningen kan ses som en social interaktion där både eleverna och läraren deltar för att skapa förståelse och kunskap för demokrati och demokratiska värden. Detta arbete ligger i linje med Wennebergs (2011) resonemang

som understryker att kunskap och verklighet skapas i sociala sammanhang, vilket i detta fall är diskussionerna i undervisningen om kulturell mångfald.

7.3 Utmaningar i SO-undervisningen om kulturell mångfald

En av utmaningarna för de intervjuade lärarna är att vissa elever uttrycker en negativ inställning till kulturell mångfald genom till exempel nedlåtande kommentarer.

Dessa attityder kan ha sitt ursprung i elevernas sammanhang utanför skolan, såsom deras hemmiljö och kompiskrets. De intervjuade lärarna beskriver att de aktivt arbetar med att hantera denna utmaning och strävar efter att skapa ett inkluderande klassrum, genom att diskutera olika kulturella perspektiv och synsätt i undervisningen för att främja respekt och acceptans för kulturell mångfald. En möjlig tolkning är att lärarnas sätt att hantera denna utmaning handlar om att de strävar efter att skapa en lärmiljö som präglas av mångfald och inkludering (Wenneberg, 2011).

En annan utmaning som har framkommit i intervjuerna är att det saknas en variation av kulturella erfarenheter, eftersom elevernas kulturella bakgrund är ungefär densamma för majoriteten av eleverna i klassen. Bristen av variation av kulturella erfarenheter och bakgrunder beskriver lärarna i studien kan leda till att det blir svårt att åstadkomma givande diskussioner och samtal i undervisning om kulturell mångfald. Lärarnas hinder i undervisningen visar att det sociala sammanhanget som eleverna befinner sig i är avgörande för hur lärarna uppfattar kulturell mångfald som en naturlig del i undervisningen (Wenneberg, 2011). Utifrån ett socialkonstruktivistiskt synsätt kan därmed bristen på kulturell mångfald i den elevgrupp som är föremål för undervisningen utgöra ett hinder för att utveckla kunskap om kulturell mångfald. De intervjuade lärarna är medvetna om denna utmaning och trots detta framhäver de att de diskuterar olika kulturella perspektiv och synsätt i undervisningen för att främja respekt och acceptans för kulturell mångfald. Utifrån lärarnas beskrivningar tolkar vi det som att lärarna försöker hantera denna utmaning genom att lyfta fram olika kulturella perspektiv och synsätt i undervisningen för att främja elevernas förståelse för kulturell mångfald, vilket speglar den socialkonstruktivistiska teorin (Wenneberg, 2011).

7.4 Öppet diskussionsklimat i SO-undervisningen om kulturell mångfald

Socialkonstruktivistisk teori enligt Wenneberg (2011) hjälper oss att förstå vikten av öppna diskussioner och förståelsen för olika perspektiv och erfarenheter som främjar interaktion och kommunikation mellan människor från olika kulturer. De intervjuade lärarna framför att de aktivt arbetar med detta genom att uppmuntra eleverna till att dela med sig av sina egna kunskaper. Att lärarna ger eleverna utrymme att samarbeta och föra en dialog med varandra om kulturell mångfald, går att tolka som att det skapas ett öppet diskussionsklimat, där eleverna tillsammans aktivt kan delta i diskussionen med sina personliga erfarenheter och andra förkunskaper. Lärarnas sätt att arbeta i undervisningen om kulturell mångfald resulterar vidare i att eleverna ges möjlighet att ta del av olika kulturella perspektiv och erfarenheter för att upptäcka både likheter och olikheter mellan kulturer, vilket i sin tur leder till att elever skapar en tolkning av verkligheten och därmed en fördjupad förståelse för kulturell mångfald (Wenneberg, 2011).

8 Diskussion

I detta kapitel kommer vi diskutera resultaten med utgångspunkt i den forskning som presenterades i avsnitt 3 Tidigare forskning. I det efterföljande avsnittet diskuteras metodvalet som användes i studien. I detta avsnitt presenteras vår slutsats och studiens pålitlighet och trovärdighet. Slutligen redogörs för förslag på framtida forskningsarbeten.

8.1 Resultatdiskussion

I resultatdiskussionen diskuteras studiens resultat med avseende på tidigare forskning. Syftet med föreliggande studie var att undersöka F-3 lärares förhållningssätt till kulturell mångfald som en del av innehållet i SO-undervisningen. Studien har utgått ifrån tre forskningsfrågor som lyder:

1. *Uppfattar lärare kulturell mångfald som del av innehållet i SO-undervisningen?*
2. *Vilka möjligheter upplever lärare finns i SO-undervisning om kulturell mångfald?*
3. *Vilka svårigheter upplever lärare finns i SO-undervisning om kulturell mångfald?*

Resultatet visade att lärarna i vår studie uttryckte att eleverna behövde utvecklas till demokratiska medborgare med förståelse för det mångkulturella samhället. De intervjuade lärarna framförde att skälet till detta var att eleverna tillhörde en del av det svenska samhället som är mångkulturellt, där människor med olika kulturer, etniciteter och religioner samverkade. Lärarnas beskrivningar går i linje med Nordgrens (2017) resonemang om att ämnesinnehållet bör kopplas till globalisering och mångfald samt till elevernas subjektiva erfarenheter, vilket stärker utbildningens roll i att förbereda eleverna för det mångkulturella samhället.

Resultatet visade att lärarna beskrev att SO-undervisningen bidrog till att eleverna utvecklade kunskaper om olika kulturer, värderingar och normer. Lärarna beskrev att SO-undervisning även bidrog till att elevernas förståelse för det mångkulturella samhället ökade, samt att de accepterade alla individer. I Nordgrens (2017) artikel understryks vikten av att relatera ämneskunskap till det mångkulturella samhällets

behov och de övergripande målen för utbildning, där människor kan använda ämneskunskap i historia för att lära mer om olika kulturer och främja förståelse mellan människor med olika bakgrunder.

Vidare uttryckte lärarna att de hade ett förhållningssätt till kulturell mångfald i deras SO-undervisning som var gynnsamt för elevernas lärande. Lärarna beskrev att eleverna fick en förståelse för människors olika uppfattningar genom undervisning om kulturell mångfald, vilket ledde till att eleverna utvecklade en acceptans för människor oavsett kulturell bakgrund, etnicitet och religion. Lozic (2010) beskriver i sin avhandling att lärare bör inkludera elevernas olika perspektiv och erfarenheter i historieundervisningen för att det bidrar till en mer inkluderande undervisningsmiljö där eleverna bildar en förståelse för människors olika uppfattningar.

Resultatet visade att fördomar och kulturkrockar förekom i undervisning om kulturell mångfald, och de kunde yttra sig i nedlåtande kommentarer och suckar under gemensamma diskussioner. I Sandelins (2020) licentiatuppsats framkom att undervisningen bör anpassas efter klasskontexten, där anpassning görs baserat på elevernas kännetecken, såsom en eventuell mångkulturell bakgrund. Sandelins (2020) understryker vikten av differentierad undervisning för att möta de behov och erfarenheter som elever med olika bakgrunder kan ha. Lärarna i studien förklarade dock att utmaningen även berodde på elevernas förkunskaper och personliga erfarenheter, som de fick från sina hem. Till skillnad från lärarna i denna studie, beskriver Lozic (2010) i sin avhandling att lärare bör inkludera elevernas olika perspektiv och erfarenheter i historieundervisningen för att det bidrar till en mer inkluderande undervisningsmiljö.

Lärarna i denna studie beskriver att det var en utmaning att undervisa i en klass där majoriteten av eleverna var etniskt svenskar. Lärarna uttryckte att det kändes "mer naturligt" att undervisa om kulturell mångfald när majoriteten av eleverna inte hade etniskt svenska vårdnadshavare. Sandelin (2020) framför att undervisningen i religionskunskap anpassas av lärare efter klasskontext, det vill säga beroende på om undervisningen sker för elever med en mångkulturell bakgrund. I dessa fall finns det skäl att inte fokusera på den traditionella västerländska berättelsen utan på en minoritetsanpassning.

Lärarna angav att de strävade efter att skapa ett inkluderande klassrum där eleverna kunde dela med sig av sina egna kulturer och tidigare erfarenheter. Lärarna fortsatte med att belysa att likheter och olikheter inom olika kulturer kan uppmärksammas genom gemensamma diskussioner i SO-undervisningen. Detta resulterade i att eleverna utvecklade öppenhet och förståelse för olika värderingar. I religionskunskapsundervisningen beskriver Flenser (2020) att lärare och elever diskuterade om religion. I dessa samtal associerades det svenska samhället som sekulärt, där troende personer som tillhörde en religion framställdes som "de andra" (Flenser, 2020). Detta resulterar i att troende personer inom skolan upplever att de tillhör en religiös minoritet i relation till en sekulär majoritet (Flenser, 2020).

8.2 Metoddiskussion

Vi valde att genomföra semistrukturerade intervjuer med F-3 lärare eftersom vi ville ta reda på lärarnas tankar om kulturell mångfald för att uppnå studiens syfte. Intervjuerna genomfördes via Teams då informanterna själva fick välja om de ville delta digitalt eller fysiskt. Intervjuerna spelades in för att sedan transkriberas, vilket gjorde att vi kunde gå tillbaka till informanternas svar. Om vi istället valde att endast anteckna svaren hade vi kunnat gå miste om väsentlig information från respondenterna. Observationer hade även kunnat tillämpas i de olika klasserna för att se om det lärarna beskrev i intervjuerna överensstämde i praktiken. Dock ansåg vi att intervjuer var den mest lämpade metoden utifrån studiens syfte och forskningsfrågor.

Om vi däremot hade valt andra metodval som observationer eller använt oss av enkäter hade svaren troligtvis sett annorlunda ut. Om vi hade genomfört observationer hade vi endast fått ta del av det vi sett i undervisningen och inte kunnat ta del av hur och varför de har ett sådant arbetssätt. Bryman (2018) påpekar att kvalitativa metoder fokuserar på informanternas tankar, formuleringar och erfarenheter, medan kvantitativa metoder istället använder enkäter som verktyg.

8.3 Slutsats

Lärarna beskriver att de uppfattar kulturell mångfald som en del av innehållet i SO-undervisningen. Lärarna framför att deras mål är att skapa en miljö där elever uppmuntras att dela med sig av sina egna kulturer och erfarenheter. Lärarna förklarar att de i sin SO-undervisning utgår ifrån den demokratiska grundsynen som

skolan står för och att de arbetar med att främja elevernas förståelse för individers olikheter och öka respekten för alla människor. Detta visar att lärarna förhåller sig positiva till kulturella mångfald i sin SO-undervisning, bland annat att de ger eleverna utökad kunskap om olika kulturer.

Studien har även pekat på att undervisningen om kulturell mångfald inte är utan sina utmaningar. Lärarna förklarar bland annat att de kan stöta på svårigheter när eleverna med olika värderingar och erfarenheter möts i undervisningen. Dessa utmaningar visar på komplexiteten i att undervisa om kulturell mångfald och kräver att lärare är beredda att hantera olika perspektiv och åsikter i undervisningen.

8.3.1 Pålitlighet och trovärdighet

Forskning ska sträva efter trovärdighet, vilket innebär att den data som har samlats in ska vara kvalificerat underlag som kan återspegla sanningen och verkligheten. I kvalitativ forskning har forskaren vanligtvis en väsentlig roll i materialinsamlingen och materialbearbetningen, vilket väcker frågan om tillförlitlighet (Tivenius 2015).

Denna studie har hållit sig inom ramen för vissa specifika frågor, såsom hur ett resultat hade utformats om någon annan person istället utfört forskningen och huruvida den personen hade kommit fram till samma resultat. Att förhålla sig till sådana frågor har gjorts i syfte att bibehålla tillförlitligheten i studien. Därutöver krävs det en tydlig redogörelse för utförandet av diverse processer samt beslutsfattande metoder för att säkerställa tillförlitligheten och återskapa den forskning som gjorts med liknande resultat. Genom att arbeta på det sättet ökar trovärdigheten till studien. I kvalitativa diskussioner är trovärdigheten särskilt angelägen, eftersom resultaten framstår som precisionssäkra och tillförlitliga (Denscombe, 2018)

Vidare innebär en god pålitlighet ett försäkran om osystematiska fel där det sker ett distansering från subjektiva åsikter, samtidigt som mätningen ska kunna omprövas och resultatet ska kunna bli detsamma som tidigare (Nyquist, 2021).

8.3.2 Sanningskriterier

Fyra sanningskriterier har följts i denna studie och enligt Tivenius (2015) är den första rimlighetskriteriet som utgår från att studiens tolkning ska vara rimlig.

Kriteriet har uppfyllts genom att studien har utgått från relevant litteratur. Det andra kriteriet som Tivenius (2015) lyfter är koherensskriteriet som utgår från att studien

ska vara logisk och där resultatet ska vara sammankopplat med forskning, vilket har gjorts genom att använda relevant forskning. Det tredje kriteriet som Tivenius (2015) beskriver är korrespondenskriteriet där studien ska utgå ifrån det teoretiska perspektivet. Det sista kriteriet som Tivenius (2015) framför är aletiska sanningskriteriet, som har uppnåtts genom att studien bidragit till ny kunskap och aspekter av det studerade fenomenet.

8.3.3 Reflexivitet

Vid författandet av denna uppsats har vi inte tagit in våra subjektiva uppfattningar, åsikter eller erfarenheter. Skälet till det är att undvika att påverka svaren på tolkningarna vi gör under arbetets gång. I syfte att vara objektiv och tydliggöra diverse delar som studien lyfter fram har det varit av stor vikt att distansera sig från sina egna tankar och erfarenheter från det huvudsakliga innehållet. Det har därmed varit angeläget att under studiens utformning ha diskussioner med varandra om våra fördomar och förståelse, i syfte att undvika någon form av påverkan. Enligt vår mening har vi arbetat systematiskt för att skapa en helhet, och har inte haft några förväntningar på resultatet. Vi har slutligen tolkat materialet och empirin utifrån det teoretiska perspektivet.

8.4 Framtida forskningsfrågor

Denna studie visar att lärare ser positivt på att undervisa om kulturell mångfald i SO. Däremot visar studien även att lärare anser att det finns svårigheter att undervisa om kulturell mångfald, bland annat när elevgruppen saknar egna erfarenheter av kulturell mångfald och även när vissa elever har en negativ inställning till kulturell mångfald. Trots dessa utmaningar visar studien att lärarna säger att de förhåller sig till kulturell mångfald i sin SO-undervisning, genom att eleverna får utökad kunskap om olika kulturer. Framtida forskning om detta område skulle kunna innefatta hur elever i F-3 uppfattar undervisning om kulturell mångfald i SO.

Referenslista

Arneback, E. & Jämte, J. (2017). *Att motverka Rasism i förskolan och skolan*. (Första upplagan). Natur och kultur.

Bryman, A., & Bell, E. (2011). *Business research methods*. (3rd ed.). Oxford University Press.

Bryman, A. (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. (Tredje upplagan). Liber.

Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. (Fjärde upplagan). Studentlitteratur.

Flensner, K. K. (2020). Mångfald och sekularitet i religionskunskapsundervisningen. *Prismet* , 71(4), 391-404.

<https://journals.uio.no/prismet/article/view/8367/7346>

Nordgren, K. (2017). Powerful knowledge, intercultural learning, and history education. *Journal of Curriculum Studies*, 49(5), 663–682.

<https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/00220272.2017.1320430?needAccess=true&role=button>

Lozic, V. (2010). *I historiekansons skugga: historieämne och identifikationsformering i 2000-talets mångkulturella samhälle* (Lunds universitet, 1652-2761) [Doktoravhandling: Lunds universitet, Lärarutbildningen]. DiVA:

<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1404423/FULLTEXT01.pdf>

Statistiska Centralbyrån. (2021). Befolkning efter ålder och kön.

<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningen>

s-sammansattning/befolkningens-sammansattning/pong/tabell-och-diagram/kvartals--och-halvarsstatistik---riket/befolkning-efter-aldersgrupper-och-kon/

Sandelin, K. (2020). *Historieundervisning i mångkulturella klassrum på grundskolans högstadium: en analys av lärarens narrationer utifrån deras tal om sin historieundervisning*. (Karlstad University, 1403-8099)

[Licentiatavhandling, Karlstad University, Centrum för de samhällsvetenskapliga ämnernas didaktik]. DiVA:

<http://kau.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1380134&dswid=-4655>

Skolverket (2022). Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011: reviderad 2022. (Sjätte upplagan). Skolverket.

Skolverket. (2019). *Främja, förebygga, upptäcka och åtgärda*. Skolverket.

<https://www.skolverket.se/download/18.7f0610616b709c26f72aad/1569395992720/pdf4665.pdf>

Tivenius, O. (2015). *Uppsatsens inre liv*. (1. uppl.) Studentlitteratur.

UNICEF Sverige. (2008). *Barnkonventionen; FN:s konvention om barnens rättigheter*. <https://unicef.se/barnkonventionen>

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. (Reviderad utgåva).

Vetenskapsrådet.

<https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningssed.html>

Wenneberg, S. B. (2011). *Socialkonstruktivism: Positioner, problem och perspektiv*. Johanneshov, Sverige: TPB.

Bilaga 1-Intervjuguide

Intervjuguide

I denna kvalitativa studie kommer vi att använda oss av semistrukturerade intervjufrågor. Samtliga frågor kommer att behandlas i intervjuerna. Ordningen och formuleringen kan vara varierande beroende på hur respondenterna väljer att prata om ämnet, då intervjun sker i samtalsform.

Följdfrågor kan även ställas till respondenterna i syfte att respondenterna ska tydliggöra, precisera eller utveckla sina utsagor.

Inledande frågor

- Hur länge har du arbetat som lärare?
- Hur länge har du arbetat som grundskollärare i XXX skolan?
- Vilket/vilka ämnen undervisar du i?
- Finns det många olika nationaliteter, kulturer och etnicitet i skolan?

Huvudfrågor

- Känner du till vad läroplanstexten föreskriver om mångfald?

I läroplanens riktlinjer föreskrivs det att alla som arbetar i skolan ska främja elevernas förmåga och öka deras vilja till att ta ansvar och påverka över den sociala, kulturella och fysiska miljön inom skolan (Skolverket, 2022, s.15).

I Skolverkets (2022) kursplan framskrivs att undervisningen i samhällskunskap skall syfta till att utveckla kunskaper om principer och värden som kännetecknar ett demokratiskt samhälle som präglas av mångfald.

- Är läroplanen texten ett stöd för att veta hur och på vilket sätt du ska genomsyrar mångkulturalitet i So-undervisningen?
- Anser du att mångfald och de värden som finns i kulturell mångfald ryms i SO-undervisningen?
- Hur kommer mångfald till uttryck i SO-undervisningen?

- Tycker du att utbildning om frågor som rör kulturell mångfald gynnar samhället?
  - Finns det en kulturell mångfald representerad din klass bland eleverna?
  - Vilka fördelar anser du finns med en utbildning om kulturella mångfald i klassrummet?
-
- Använder du dig av elevernas kulturella och bakgrund i planeringen av din lektion?
  - Vad upplever du kan vara svårt med kulturell mångfald i undervisningen?
  - Finns det några utmaningar som du stött på när du undervisat i en klass som mångkulturell?, Hur går du tillväga för att handskas med dessa utmaningar?
  - Har du några exempel på en god undervisning som rör kulturell mångfald?

Bilaga 2- Informationsbrev

Hej, vi heter Mikaela Gabriel och Cassandra Oduncu och är två lärarstudenter som ska skriva vårt självständiga arbete med inriktning på SO ämnen. Vi studerar vid Mälardalens universitet i Eskilstuna och läser vår sjätte termin. Det ingår i utbildningen att genomföra ett självständigt arbete. Vårt självständiga arbete består i en studie, där syftet är att undersöka hur mångkulturalitet återspeglas i F-3 lärares SO-undervisning.

För att genomföra studien behöver vi intervjua lärare. Deltagandet i studien innefattar att semistrukturerade intervjuer kommer att genomföras antingen digitalt via Teams eller via en fysisk träff på önskad plats. Intervjuerna beräknas ta omkring 30-40 minuter. Med din tillåtelse kommer intervjuerna att spelas in genom våra mobiltelefoner. Det inspelade materialet kommer endast användas av oss och det kommer inte att spridas till obehöriga personer.

Samtliga intervjuer kommer att behandlas konfidentiellt vilket innebär att respondenterna kommer att oidentifieras och intervjuerna kommer att behandlas i enlighet med vetenskapliga etiska riktlinjer. Resultatet av intervjuerna kommer att analyseras och redovisas i vår studie. Som respondent i denna studie kommer du bli erbjuden att ta del av resultatet. Ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du har rätten att när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering och utan några negativa konsekvenser för dig. Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Mälardalens universitet som i sin slutversion läggs ut på databasen DIVA. Om du accepterar medverka till studien kan du att kontaktas oss genom nedanstående mejl eller telefonnummer för att hitta en lämplig tid för genomförandet av intervjun.

Student:

Mikaela Gabriel

0700517075

Mikaela.96@hotmail.com

Student:

Cassandra Oduncu

0703323938

Oduncucassi@gmail.com

Handledare:

Max Jakobsson

073-662 17 65

Max.jakobsson@mdu.se